

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
РОЗПОРЯДЖЕННЯ

від

2017 р. №

Київ

**Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері
реформування підготовки за освітньо-кваліфікаційним рівнем
молодшого спеціаліста на період до 2029 року**

1. Схвалити Концепцію реалізації державної політики у сфері реформування підготовки за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста на період до 2029 року, що додається.

2. Міністерству освіти і науки разом із заінтересованими центральними органами виконавчої влади розробити та подати у місячний строк Кабінетові Міністрів України план заходів з реалізації Концепції, схваленої цим розпорядженням.

Прем'єр-міністр України

В. ГРОЙСМАН

СХВАЛЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів України
від _____ 2017 р. №

КОНЦЕПЦІЯ
реалізації державної політики у сфері реформування підготовки за
освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста

Проблема, яка потребує розв'язання

Проблемою, яка потребує розв'язання, є невідповідність структури національної освітньої системи сучасним потребам економіки та суспільства.

Найбільшої гостроти ця проблема сягнула на межі між післяшкільною невищою та вищою освітою. Невпинний технологічний прогрес та сучасні суспільні виклики формують все більш вимогливі запити до підготовки кваліфікованих працівників різних рівнів. З одного боку, зростають вимоги до рівня кваліфікації працівників без вищої освіти. З іншого боку, простір розумової праці, яка може бути ефективно виконана працівниками без фундаментальної вищої освіти, постійно звужується.

У таких умовах технікуми та коледжі (а також інші заклади освіти, які здійснюють підготовку за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста) готують працівників розумової праці, але в більшості не орієнтовані на ґрунтовні наукові дослідження та академічну свободу учасників освітнього процесу, не можуть в повній мірі забезпечити випускникам притаманного для вищої освіти рівня трудової адаптивності та соціальної мобільності. Одним з позитивних результатів віднесення цих навчальних закладів до закладів вищої освіти у 90-х роках ХХ ст. стало підвищення показника охоплення молоді вищою освітою практично до 80%, але ціною поступової втрати багатьох переваг цих інституцій, їх випускників та працівників. Перебуваючи упродовж понад 20 років у системі вищої освіти більшість технікумів та коледжів поступово втрачають високий рівень професійної підготовки на користь незавершеного і не завжди системного опанування компетентностями вищої освіти.

При цьому у структурі працездатного населення спостерігається надлишок спеціалістів з вищою освітою і дефіцит кваліфікованих працівників без вищої освіти. Дедалі вищі вимоги до кваліфікації працівників виконавської та середньої ланок обумовлюють привабливі перспективи на ринку праці для випускників технікумів та коледжів, які поєднують реальну практикоорієнтовану підготовку з необхідним для самовдосконалення та професійного зростання освітнім рівнем.

Започаткована в 2014 році реформа вищої освіти, орієнтована на гармонізацію національної освітньої системи з Європейським простором вищої освіти та наукових досліджень, встановила принципову вимогу до вступників на здобуття освітніх програм вищої освіти – наявність повної загальної середньої освіти, що прямо суперечить усталеній (і закріпленій в раніше існуючому законодавстві) практиці одночасного здобуття повної загальної середньої освіти та освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста як рівня вищої освіти. Оскільки формування контингенту переважної більшості технікумів і коледжів тільки на основі повної загальної середньої освіти є неможливим внаслідок гіршої конкурентної позиції порівняно з університетами, академіями та інститутами, то нагальним стає репозиціонування статусу освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста. Для цього цей рівень має бути виведений з вищої освіти зі збереженням перевірених часом переваг (практична орієнтація, можливість прийому на основі базової загальної середньої освіти (9 класів), визнання набутих результатів навчання в університетській освіті). Наразі останній прийом на здобуття вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста передбачено в 2019 році, а з 2020 року такий набір буде відбуватись вже в системі фахової передвищої освіти, яка визнана окремою ланкою (складником) системи освіти відповідно до Закону України «Про освіту».

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» (Офіційний вісник України, 2017р., № 1, ст.22) визначені пріоритети розвитку загальної середньої освіти. У цьому контексті надалі необхідно визначити ключові напрями реформування підготовки за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста, спрямованої на виклики високотехнологічного суспільства.

Мета Концепції

Метою Концепції є:

забезпечення проведення системної реформи підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста для забезпечення як потреб громадян у здобутті якісної освіти, так і потреб ринку праці;

створення передумов для трансформації теперішніх вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації (коледжів, технікумів і прирівняних до них училищ), зокрема, із забезпеченням на цій основі здобуття повної загальної середньої освіти професійного профілю.

Державна політика щодо діяльності цих закладів освіти має ґрунтуватись на таких засадах:

задоволення освітніх потреб громадян у здобутті ґрунтовної освіти з орієнтацією на практичну діяльність, та якісної профільної повної загальної середньої освіти з перспективою подальшого здобуття ступенів вищої освіти та можливістю обирати різні траєкторії навчання тощо;

забезпечення підприємств, організацій та установ працівниками середньої ланки відповідно до потреб ринку праці з урахуванням структури національної економіки та перспектив реіндустріалізації;

збереження та використання сформованого інтелектуального потенціалу та матеріально-технічної бази технікумів, коледжів і прирівняних до них училищ, заохочення перспектив їх модернізації та розвитку за різними траєкторіями.

Досягнення поставлених цілей передбачає такі ключові вимоги до проектування освітніх програм у таких закладах освіти:

наявність сучасної матеріально-технічної бази та обладнання (з урахуванням специфіки галузей) для навчання, конкретних робочих місць для працевлаштування та зв'язків з роботодавцями;

спроможність забезпечити вивчення групи профільних предметів старшої школи на рівні Державного стандарту профільної загальної середньої освіти;

спроможність забезпечити повне або часткове опанування низкою компетентностей і досягнення відповідних результатів навчання, передбачених стандартами вищої освіти.

Шляхи і способи розв'язання проблеми

1. Україна зацікавлена:

у здобутті громадянами різних рівнів та ступенів освіти за умови їх відповідності загальноновизнаним критеріям якості освіти та освітньої діяльності, запитам громадян, потребам економіки та суспільства;

у збереженні кращих традицій та кращої практики діяльності технікумів, коледжів і прирівняних до них училищ, спрямованих на підготовку працівників середньої ланки із затребуваних спеціальностей з високим рівнем готовності до практичної трудової діяльності;

у дотриманні принципу академічної доброчесності, зокрема у відповідності діяльності закладів освіти та змісту ступенів освіти оголошеним вимогам.

2. Статтею 53 Конституції України та Законом України «Про вищу освіту» з урахуванням зобов'язань України у контексті Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (стаття 431) та документів Болонського процесу передбачено, що ключовими критеріями віднесення певних освітніх програм, рівнів та ступенів освіти до системи вищої освіти є:

– набір вступників на конкурсній основі на основі повної загальної середньої освіти (або більших високих рівнів освіти);

– побудова освітнього процесу на основі наукових досліджень викладачів (науково-педагогічних працівників), конкуренція між закладами освіти за кращих студентів та бюджетне фінансування.

3. Теперішній освітньо-кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста не відповідає обом ключовим критеріям віднесення певних освітніх програм, рівнів та ступенів освіти до системи вищої освіти. Таким чином, заклади освіти, які наразі здійснюють підготовку молодших спеціалістів (вищі навчальні заклади I-II рівнів акредитації, окремі професійні (професійно-технічні) заклади освіти), мають переосмислити свою діяльність та позиціонування в системі освіти України, вибрати шлях для подальшого розвитку з урахуванням власного бачення та національного законодавства.

Законом України «Про освіту» запроваджено початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти (ступень молодшого бакалавра), який відповідає шостому рівню Національної рамки кваліфікацій, з одного боку та запроваджується фахова передвища освіта з іншого боку.

Порядок, умови, форми та особливості здобуття початкового рівня вищої освіти визначаються Законом України «Про вищу освіту».

Порядок, умови, форми та особливості здобуття фахової передвищої освіти визначаються спеціальним законом.

4. Фахова передвища освіта віднесена до п'ятого рівня Національної рамки кваліфікацій. Для потреби міжнародних порівнянь підготовка молодшого спеціаліста відноситься до МСКО 3 + 5 (перший-другий курси відносяться до МСКО 3, а наступні – до МСКО 5). Підготовку фахівців доцільно здійснювати за галузями знань та спеціальностями, які встановлені для системи вищої освіти.

Відбір вступників для здобуття фахової передвищої освіти має здійснюватися на конкурсній основі, але мережа закладів освіти та спеціальностей у них має формуватися за принципом забезпечення доступу до освіти, тобто шляхом збереження широкої територіально розподіленої мережі закладів освіти.

Фахова передвища освіта забезпечує можливість продовження навчання для здобуття ступенів бакалавра (магістра медичного, фармацевтичного або ветеринарного спрямувань) та молодшого бакалавра з скороченим терміном навчання в межах галузі знань або за будь-якою спеціальністю (лише в межах галузі для спеціальностей галузі знань 22 «Охорона здоров'я») за результатами вступних випробувань у формі зовнішнього незалежного оцінювання (раніше складеного ДПА) та фахового випробування на підставі перезарахування результатів навчання в межах, встановлених стандартами вищої освіти.

Стандарти підготовки в системі фахової передвищої освіти мають базуватись на компетентнісному підході, використовувати досвід розроблення стандартів вищої освіти для ступенів бакалавра та молодшого бакалавра, враховувати можливість інтеграції з ними, а також бути придатні для гармонізації з відповідними професійними стандартами в межах Національної системи кваліфікацій.

5. Прийом вступників для здобуття фахової передвищої освіти здійснюється на основі базової загальної середньої освіти (строк навчання – 3-4 роки), повної загальної середньої освіти (строк навчання – 2-3 роки залежно від профілю здобутої повної загальної середньої освіти) та освітньо-кваліфікаційного рівня кваліфікованого робітника (строк навчання – 2-3 роки залежно від можливостей перезарахування результатів навчання). Строки навчання можуть бути переглянуті при переході до трирічної старшої профільної школи.

Прийом вступників може проводитись на основі базової загальної середньої освіти за результатами вступних іспитів (зовнішнього незалежного оцінювання з року його запровадження в якості державної підсумкової атестації для випускників дев'ятих класів), кваліфікованого робітника – фахових вступних випробувань та/або зовнішнього незалежного оцінювання, повної загальної середньої освіти – вступних випробувань у формі вступних іспитів або зовнішнього незалежного оцінювання.

Прийом на основі базової загальної середньої освіти має проводитись лише на денну форму навчання і передбачає завершення повної загальної середньої освіти для продовження навчання та здобуття фахової передвищої освіти за інтегрованими освітніми програмами. Здобувачі фахової передвищої освіти, які зараховані на основі базової загальної середньої освіти, перші два курси навчаються за програмою профільної старшої школи (професійні профілі). Окремі результати навчання, передбачені стандартом фахової передвищої освіти, можуть інтегруватись з предметами старшої школи. Наприкінці другого курсу складається державна підсумкова атестація у формі зовнішнього незалежного оцінювання. Оскільки конкурсне зарахування для подальшого навчання не передбачається, то атестати

замовляються після початку наступного навчального року та видаються при випуску (або відрахуванні).

6. Впровадження однорічних освітньо-професійних програм підготовки молодших бакалаврів (як в університетах, академіях та інститутах, так і у коледжах, які мають необхідний потенціал) на основі молодшого спеціаліста з окремих спеціальностей (наприклад, деякі педагогічні, медичні, мистецькі спеціальності) дозволить вирішити проблеми наскрізної підготовки фахівців для посад (професій), для яких встановлено законодавчі вимоги наявності вищої освіти.

7. Після останнього набору молодших спеціалістів у системі вищої освіти у 2019 році мають відбутись відповідні трансформації діяльності закладів освіти з урахуванням їх кадрового та конкурентного потенціалу.

Для вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації (коледжів, технікумів і прирівняних до них училищ) вбачаються такі варіанти розвитку:

7.1. Збереження в статусі коледжу як закладу вищої освіти, який здійснює відповідно до ліцензій:

підготовку молодших бакалаврів та/або бакалаврів (короткого циклу та/або першого рівня вищої освіти),

а також має право здійснювати в окремих підрозділах підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації за рівнем фахової передвищої освіти, у тому числі на основі базової загальної середньої освіти з одночасним здобуттям повної загальної середньої освіти професійного профілю,

та реалізовувати освітні програми профільної старшої школи за професійними та спорідненими до них академічними профілями.

Коледж може бути самостійним закладом вищої освіти або структурним підрозділом університету, академії чи інституту, що провадить освітню діяльність, пов'язану із здобуттям ступеня бакалавра та/або молодшого бакалавра, проводить прикладні наукові дослідження та/або творчу мистецьку діяльність. Коледж також має право відповідно до ліцензії (ліцензій) забезпечувати здобуття профільної середньої, професійної (професійно-технічної) та/або фахової передвищої освіти.

Статус коледжу отримує заклад освіти (структурний підрозділ закладу освіти), в якому ліцензований обсяг підготовки здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра та/або молодшого бакалавра становить:

з 1 січня 2020 року в розмірі 10 відсотків;

з 1 січня 2021 року в розмірі 20 відсотків;

з 1 січня 2022 року в розмірі 30 відсотків.

Коледжі (включаючи коледжі як структурні підрозділи університетів, академій, інститутів), які отримали ліцензію на підготовку фахівців ступеня молодшого бакалавра та/або ступеня бакалавра, включають до свого штатного розпису відповідні посади науково-педагогічних працівників. На науково-педагогічних працівників таких коледжів та осіб, які здобувають в них вищу освіту ступеня молодшого бакалавра чи бакалавра, розповсюджуються умови оплати праці, пенсійного забезпечення, норми педагогічного навантаження, норми стипендіального забезпечення на рівні закладів вищої освіти. Педагогічні працівники цих коледжів, які відповідають вимогам до науково-педагогічних працівників та забезпечують підготовку фахівців ступеня молодшого бакалавра або бакалавра, отримують статус науково-педагогічних працівників і переводяться на відповідні науково-педагогічні посади з початку реалізації відповідної освітньої програми або з 1 вересня 2017 року, якщо освітня програма підготовки фахівців ступеня бакалавра вже реалізується.

7.2. Збереження в статусі коледжу як закладу фахової передвищої освіти, який здійснює відповідно до ліцензій:

Підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації за освітньо-кваліфікаційним рівнем фахової передвищої освіти, у тому числі на основі базової загальної середньої освіти з одночасним здобуттям повної загальної середньої освіти професійного профілю,

а також має право здійснювати підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації кваліфікованих робітників, у тому числі на основі базової загальної середньої освіти з одночасним здобуттям повної загальної середньої освіти професійного профілю,

та реалізовувати освітні програми профільної старшої школи за професійними та спорідненими до них академічними профілями.

Заклади освіти, які в системі вищої освіти наразі здійснюють підготовку виключно за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста і до 2020 року не отримують ліцензію на підготовку освітньо-професійного ступеня молодшого бакалавра та/або ступеня бакалавра, можуть продовжити підготовку фахівців у системі фахової передвищої освіти як заклади фахової передвищої освіти.

Статус коледжів-ліцеїв можуть набувати заклади освіти, які проводять навчання учнів за програмою профільної старшої школи за академічними профілями, спорідненими основному професійному спрямуванню. Це може бути особливо важливим для формування мережі профільних класів природничо-математичного спрямування в сільській місцевості та малих містах. Наявність гуртожитку дозволить вирішити питання проживання під час навчального тижня школярів з віддалених населених пунктів.

Строки реалізації Концепції

Реалізація Концепції здійснюється протягом 2017-2029 років трьома етапами.

На першому етапі (2017-2018 роки) передбачається:

внести зміни до Закону України «Про вищу освіту», підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України проект Закону України «Про фахову передвищу освіту»;

розробити поетапний план дій з реформування підготовки з освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста у фахову передвищу освіту;

запровадити проведення державної підсумкової атестації для студентів, які здобувають освітньо-кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста одночасно із завершенням повної загальної середньої освіти, у формі зовнішнього незалежного оцінювання.

На другому етапі (2019-2022 роки) передбачається:

модернізувати матеріальну базу коледжів для забезпечення високоякісної професійної підготовки у системі фахової передвищої освіти для 3-4 провідних галузей економіки;

запровадити вступ молодших спеціалістів на освітні програми для здобуття ступеня бакалавра на основі результатів ЗНО та фахових випробувань;

розробити стандарти фахової передвищої освіти з урахуванням вимог 5-го рівня Національної рамки кваліфікацій та відповідних професійних стандартів;

запровадити нову процедуру акредитації освітніх програм фахової передвищої освіти.

На третьому етапі (2023-2029 роки) передбачається:

модернізувати матеріально-технічну базу для забезпечення підготовки у системі фахової передвищої освіти для роботи із сучасними технологіями;

забезпечити потреби молоді у професійному профілі старшої школи (повної загальної середньої освіти).

Очікувані результати

Реалізація Концепції сприятиме:

поліпшенню адекватності національної освітньої системи потребам економіки та суспільства;

підвищенню престижності фахової передвищої освіти, у тому числі, за рахунок розвитку ступеневої підготовки;

поліпшенню якості вищої та фахової передвищої освіти за рахунок впровадження нових стандартів, сучасних освітніх технологій та підвищення мотивації учасників освітнього процесу;

забезпечення права вибору для громадян у здобутті освіти за рахунок широкого розмаїття освітніх траєкторій та можливостей їх комбінування відповідно до здібностей, особистих уподобань та життєвих перспектив громадян.

Обсяг фінансових, матеріально-технічних, трудова ресурсів

Реалізація Концепції здійснюється за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством.

Обсяг фінансових, матеріально-технічних і трудових ресурсів, необхідних для реалізації Концепції, визначається щороку з урахуванням можливостей державного і місцевих бюджетів, розміру міжнародної технічної допомоги.

Ризики прийняття рішення:

1. Незабезпечення фінансової підтримки реформи.
2. Опір людей, які закликають до рішучих змін у суспільстві і не готові змінюватись самі.
3. Протидія з боку окремих осіб та інституцій, які прагнуть здобути політичний капітал на гальмуванні освітніх реформ та труднощах освітян, які обумовлені непроведенням або затягуванням трансформацій.

Альтернативні варіанти рішень та їх основні ризики:

Збереження освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста як рівня вищої освіти або його перейменування в молодшого бакалавра зі збереженням набору на основі базової загальної середньої освіти, що загрожує суттєвим відтермінуванням повноцінної інтеграції в Європейський простір вищої освіти та наукових досліджень.

Наслідки неприйняття рішення:

1. Втрата освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста, системи технікумів та коледжів.
 2. Поглиблення диспропорцій, дефіцит працівників без вищої освіти, надлишок працівників з вищою освітою переважно гуманітарного профілю.
 3. Поглиблення дефіциту працівників з високим рівнем практичної підготовки і обмеження можливостей економіки в реалізації інноваційних проектів.
-

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проекту розпорядження Кабінету Міністрів України
«Про затвердження Концепції реалізації державної політики у сфері
реформування підготовки за освітньо-кваліфікаційним рівнем
молодшого спеціаліста»

1. Обґрунтування необхідності прийняття акту

Проект акта розроблено Міністерством освіти і науки України відповідно до Закону України «Про освіту», «Про вищу освіту» та доручення Прем'єр-міністра України В.Б. Гройсмана від 02 жовтня 2017 року № 24185/94/1-16 до доповідної записки Державного секретаря Кабінету Міністрів України Бондаренка В. В. від 28 вересня 2017 р щодо графіку проведення у IV кварталі 2017 року експертних зустрічей для обговорення пріоритетів діяльності Уряду.

2. Мета і шляхи її досягнення

Проект акта розроблений з метою забезпечення проведення системної реформи підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста для забезпечення як потреб громадян у здобутті якісної освіти, так і потреб ринку праці.

3. Правові аспекти

Основними нормативно-правовими актами, що діють у зазначеній сфері правового регулювання є Конституція України, Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту».

4. Фінансово-економічне обґрунтування

Прийняття акта не потребує виділення додаткових коштів з Державного бюджету України.

5. Позиція заінтересованих органів

Проект розпорядження потребує погодження з Міністерством фінансів України, Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, Міністерством культури України, Міністерством охорони здоров'я України, Міністерством оборони України, Міністерством внутрішніх справ України, Міністерством юстиції України та Службою безпеки України.

6. Регіональний аспект

Прийняття акта не стосується питання адміністративно-територіальних одиниць.

6⁻¹. Запобігання дискримінації

У проекті акта відсутні положення, які містять ознаки дискримінації. Громадська антидискримінаційна експертиза не проводилась

8. Громадське обговорення

Проект розпорядження пройшов громадське обговорення.

9. Позиція соціальних партнерів

Проект акта не стосується соціально-трудової сфери та прав осіб з інвалідністю.

10. Оцінка регуляторного впливу

Проект акта не є регуляторним актом.

10⁻¹. Вплив реалізації акту на ринок праці

Проект акта не має впливу на ринок праці.

11. Прогноз результатів

Прийняття проекту акта забезпечить права вибору для громадян у здобутті освіти за рахунок широкого розмаїття освітніх траєкторій та можливостей їх комбінування відповідно до здібностей, особистих уподобань та життєвих перспектив громадян

Міністр

Л.М. Гриневич

_____ 2017р.